

Milletlerin Zenginliği-Adam Smith

“Demek ücretle geçinenlere karşı talep, ulusal zenginliğin çoğalması ile çoğalır; bunsuz çoğalabilmesi mümkün değildir.” Sayfa 75 (Milletlerin Zenginliği)

“Bir ÷lkede refahın en kesin belirtisi o ÷lkede ahali sayısının artmasıdır.” s.76.

“Zenginlik, gelişme, nüfus arttıkça faiz alçalmıştır. Emek ücretleri, mal mevcudu kârları ile birlikte düşmez. Kârları ne olursa olsun mal mevcudunun artmasıyla emeğe talep çoğalır. Kârlar alçaldıktan sonra, mal mevcudu yalnız artmakla kalmayıp eskisinden hızlı artar. Çalışkan kimseler ne ise zenginleşme yolunda çalışkan milletler de öyledir.” s.101.

“Bayındırlığın ve ekip biçmenin genişlemesi rantı doğrudan doğruya yükseltmeye sebep olur. Toprak sahibinin ürün üzerindeki payı, ürünün artmasıyla kuşkusuz artar.” s.279.

“Topluluğun gerçek zenginindeki her artış, yani toplulukta kullanılan faydalı emek miktarındaki her çoğalış, gerçek rantı dolambaçlı şekilde yükseltmeye vesile olur. Bu emeğin hatırı sayılır bir payı tabii toprağa gider. Toprağın ekilip biçilmesinde daha çok insan ve hayvan kullanılır. Yetiştirilmesinde bu böylece kullanılan mal mevcudunun artmasıyla ürün artar. Ürün ile birlikte rant çoğalır.” s.280.

“Her ÷lkenin toprağı ile emeğinin yıllık ürününün yahut aynı şey demek olan tüm fiyatı, doğal olarak üçe ayrılır: Rant, emek ücreti, mal mevcudu karı.” s.280.

“Ama kâr, rant ve ücretler gibi toprağın refahı ile yükselip, çökmeye yüz tutmasıyla alçalmaz. Tersine olarak, kâr, zengin ÷lkelerde doğal olarak düşük, yoksullarda ise yüksektir. Yıkılmaya doğru en hızlı giden ÷lkelerde ise kâr her zaman en yüksektir.” s.282.

“Mal mevcudunun tümü ikiye ayrılmış olur. Kendisine bu geliri getirmesini umduğu kısma, o kişinin sermayesi denir. Öteki kısım ise doğrudan doğruya tüketimini karşılayandır.” s.236.

“Böyle elden ele dolaşma yoluyla veya birbirini kovalayan değiş edişlerle sermaye tacire bir kar getirebilir. Bu gibi sermayelere döner sermayeler denilebilir.” s.296.

“Sermaye, toprağın bayındırılmasında, faydalı makinelerin, zanaat aletlerinin satın alınmasında yahut sahip değiştirmeksizin veya başkaca elden ele dolaşmaksızın gelir ya da kar getiren benzeri şeylerde kullanılabilir. Onun için, bu gibi sermayelere pek yerinde olarak doğrudan sermayeler, denilebilir.” s.296-97.

“Bir çeşit emek vardır ki harcandığı nesnenin değerine değer katar. Bir başkası vardır öyle bir etkisi olmaz. Birinciye bir değer hasıl ettiği için üretken emek, ötekine üretken olmayan emek denilebilir.” s.357.

“Sermaye artışının doğrudan doğruya nedeni çalışma değil, tutumluluktur. Gerçekte çalışma tutumluluğun biriktirdiği nesneyi oluşturur.” s.316.

“Devlet gelirinin tümü yahut hemen hemen hepsi, çoğu ülkelerde üretken olmayan adam beslemekte kullanılır. Kalabalık, görkemli bir saray çevresini, büyük bir kilise kurumunu, büyük donanmalarını ve ordularını oluşturur, barışta bir şey üretmeyen savaşta beslenmeleri masrafını, hatta savaşın devamında bile karşılayacak hiçbir şey elde etmeyen kimseler, bu türdendir. Kendileri bir şey üretmediklerinden bu gibi kimselerin hepsi, başka insanların emek ürünü ile beslenir. Onun için lüzumundan fazla çoğaldılar mı, belirli bir yıl da bunlar bu ürünün öyle büyük bir parçasını tüketirler ki, ertesi yıl bunu yeniden istihsal edecek üretken işçileri beslemeye yetecek kadar kalmaz. Onun için ertesi yılın ürünü bir öncekinden az olur. Aynı düzensizlik sürüp giderse üçüncü yılın ikincisinden az olur. Yalnız halkın fazla gelirinin bir kısmıyla beslemesi gereken bu üretken olmayan adamlar, onun tüm gelirini öyle büyük bir payını tüketir, böylelikle o kadar çok kimseyi sermayelerine, yani amacı üretken emeğin beslenmesi olan ödeneklere el uzatmak zorunda bırakırlar ki, bu şiddetli ve zorluğu sarkıntılıktan ileri gelen ürün çarçurunu ve yitimini telafiye, kişilerin olanca tutumluluğu ve idareli davranışı el vermeyecektir.” s.371-372.

“Rant, para faizinden pek büyük bir farkla geride kalacak olursa, kimse toprak satın almaz olur. Bu da çok geçmeden, toprağın çoklukla rastlanan fiyatını düşürür.” s.388.

“Mal, para satın almaktan başka daha birçok maksada hizmet eder, ama para mal satın almaktan başka işe yaramaz.” s.466.

“Zenginliğin paradan ya da altınla gümüşten oluştuğu halk arasında yaygın bir düşüncüdür, buna Merkantilizm denir.” s.455.

“Her milletin kuşkusuz refahına ya da çökmesine sebep olan bir başka denge vardır ki bu yıllık üretim ve tüketim dengesidir.” s.534

“Şurası gözden kaçırılmamalıdır ki gerek zahire primi, gerekse öteki ihraç primleri halka iki ayrı vergi yükler. Birincisi primin ödenmesi için halkın vermek zorunda olduğu vergidir, ikincisi bu malın iç piyasada fırlayan fiyatından ileri gelen ve bütün halk topluluğu zahire alıcısı olduğu için, bu çeşit mal da bütün halk topluluğunca ödemesi gereken vergidir.” s.548.

“Dışarıya çıkacak altınla gümüş boşu boşuna gitmez; geriye eşit değerde şu ya da bu çeşit mal getirir.” sayfa 553.

“İngiltere’de ise bunun tam tersine, daha çok madenlerin yardımıyla sömürge ticaretinin doğal nitelikteki iyi etkileri, tekelin kötü etkilerini yenmişti, fakat hepsinden daha önemli olmak üzere en solda sıfır Britanya uyruklarına karşı en dışı uyruklara saygı besleten ve her insanın çalışma ürününü sağlama bağlamakla her türlü çalışmaya en büyük en etkili özendirmeyi gösteren, adalet dağıtımındaki eşitlik ve tarafsızlık.” s.672.

“Sömürge ticaret tekeli, merkantilist sistemi bütün öbür pıhtı ve uğursuz tedbirleri gibi lehine kurulduğu ülkenin çalışmasını azıcık olsun artırmayıp tam tersini azaltarak bütün öbür ülkelerin çalışmasını ama özellikle sömürgelerin çalışmasını cılızlaştırır.” s.673.

“Ticaretin kâr oranını yükseltmekle, tekel, toprağın bayındırılmasını tavsatır. Bayındırma kârı, toprakta şimdi yetişenle, şu ana kadar bir sermaye harcanarak yetiştirilebilecek olan arasındaki farka bağlıdır. Bu fark herhangi bir ticaret işinde onun kadar bir sermaye ile elde edilebilen kardan daha fazlasını bırakıyorsa toprağı bayındırmak, bütün ticaret işlerinden sermaye çeker, kar bundan azsa ticaret işleri toprak bayındırılmasından sermaye çeker.” s.673-674.

“Gelirinin bütün ana kaynakları emek ücretleri, rant ve sermaye karları, tekel yüzünden aksi haldekine göre pek daha az bol olur. Bir tek ülkedeki insanlardan bir tek küçük tabakanın küçük çıkarını kayırmak için tekel, o ülkedeki bütün insan tabakalarını ve bütün öbür ülkelerdeki insanların hepsinin çıkarlarını zedeler.” s.674-675.

“Her ülkeyi zengin etmek için merkantilist sistemin ileri sürdüğü iki büyük mekanizma ihracatın özendirilip ithalata ket vurulmasıdır.” s.710.

“Gelgelelim, merkantilist sistem tüketicinin çıkarını hemen hemen bir düziye üreticinin çıkarına feda etmekte ve öyle görülüyor ki tüketimi değil, üretimi bütün sanayinin ve ticaretin son amacı ve ereğı saymaktadır.” s.732.

“Bir takım ürünlerin ihracına prim vermek tamamıyla üreticinin yararınadır. Yurt içindeki tüketici önce primin ödenmesi için gerekli vergiyi, ikincisi malın iç piyasada pahalılaşması ile ister istemez meydana gelen büsbütün ağır vergiyi ödemek zorundadır.” s.732.

“Tüketici hem de bu zorlama ihracat yükünden iç piyasada aynı ürünlerde meydana gelebilecek her ne pahalılaşma olursa, onu cepten ödemek zorundadır.” s.732.

“Bütün bu merkantilist sistemin kimlerin başının altından çıktığını kestirmek pek güç olmasa gerektir. Bunların, çıkarıyla hiç de gereğı gibi ilgilenilmeyen tüketiciler değil, çıkarları bunca özen ile kollanmış bulunan üreticiler olduğuna inanabiliriz.” s.733.

“Ama milletin zenginliği tüketilmez para varlıklarından değil, topluluğun emeğı ile her yıl yeni baştan üretilen tüketim mallarından oluşur ve kısıntısız serbestliğı, bu yıllık yeniden

üretimi azami hale getirecek tek etken, çare olarak görmekle, öğretisi, öyle anlaşıyor ki, her bakımdan açık yürekli ve yüce gönüllü olduğu kadar yanılığdan da uzaktır.” s. 752-753.

“Yargı erki yürütme erki ile birleşti mi, adaletin halk dilinde politikacılık denilen şeye sık sık feda edilmemesi imkansız gibi olur. Devletin büyük çıkarları kendilerine emanet edilen kimseler fesat görüşleri olmaksızın bile kimi zaman bir özel kişinin haklarını bu çıkarlara feda etmenin zorunlu olduğunu düşünebilirler. Gel gelelim her bireyin özgürlüğü kendi güvenliğini benliğinde duyması, adalet yönetiminin yalnızca işlemesine bağlıdır. Her bireyi kendine ait her hakkı elinde bulundurmasının güvenle sağlama bağlanmış olduğuna içten inandırmak için, yargı erkinin yürütme erkinden hem ayrılması hem o erk karşısında imkan ölçüsünde bağımsız hale getirilmesi gerekir. Yürütme erkinin geçici hevesine göre yargıcın memurluğundan çıkarılması ihtimali olmamalıdır. Maaşının aksamadan ödenmesi yürütme erkeğinin iyi niyetine hatta tutumluluğunun yerinde olmasına bile bağımlı kalmamalıdır.” s.804.

“Toprağı işleyen sermayedar emeği işe koşan sermayedir. Herhangi bir ülkeden sermaye kaçırtaacak yatkinlıkta bir vergi, gerek hükümdar için, gerek toplum için, her gelir kaynağını aynı derecede kurutmaya vesile olur. Yalnız sermaye kârları değil, arazi geliri ile emek ücretleri de, sermayenin başka yana aktarılması yüzünden ister istemez az çok kesilir.” s.957.

“Bir hükümetin bir ötekinden, halkın cebinden para sızdırma becerisi kadar çabuk öğrendi hiçbir beceri yoktur.” s.974.

“Düzgün bir adalet yönetimi bulunmayan; malına mülküne tasarruf bakımından halkın içinde güvenlik duymadığı, sözleşmelere bağlı kalmanın kanunlarla desteklenmediği ve bütün ödemeye gücü yetenleri borçlarını ödemeye zorlamakta devlet nüfuzunun yolu yordamı ile kullanıldığı varsayılmayan devlette, ticaretle sanayinin uzun süre serpilip gelişebildiği seyrektr. Sözün kısası, bir devlette hükümetin adaletine karşı belli bir derecede güven olmazsa orada ticaret de sanayi de pek seyrek gelişebilir.” s.1036. (Adam Smith, Milletlerin Zenginliği, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2015.)